

1. Iniciativa CIVITAS

Iniciativa CIVITAS (City-VITALity-Sustainability) je demonstrativní program financovaný Evropskou unií. Tento program je koordinovaný Evropskou komisí, Generálním ředitelstvím pro energii a dopravu (DG TREN).

Iniciativu CIVITAS můžeme pokládat za příspěvek k dopravním, energetickým a environmentálním agendám Evropské komise a také jako příspěvek k diskusi o změně klimatu. Iniciativa CIVITAS má za cíl testovat integrované strategie pro čistou městskou dopravu.

Klíčové prvky iniciativy CIVITAS:

- CIVITAS je koordinována městy,
- města jsou koordinátory lokálních sdružení,
- města jsou živé "laboratoře" pro učení se a hodnocení výsledků,
- základním požadavkem je politický závazek představitelů měst.

Cíle CIVITAS:

- představit a realizovat opatření zabývající se udržitelnou, čistou a energeticky účinnou městskou dopravou,
- realizovat integrované balíčky opatření z osmi kategorií, které se zabývají technologií a politickými doporučeními v oblasti energetiky a dopravy,
- vytvořit prostředí pro inovace.

Činnost iniciativy CIVITAS byla zahájena v roce 2002. Iniciativa CIVITAS se skládá z tří období financování, programů: CIVITAS I, CIVITAS II a CIVITAS Plus. Celkový rozpočet iniciativy je okolo 430 milionů eur, příspěvek Evropské komise (EK) je okolo 180 milionů eur.

Zdroj: www.civitas.eu

1.1 CIVITAS I a II

V prvním období - CIVITAS I – se v letech 2002-2006 programu zúčastnilo 19 měst, které vytvořily 4 demonstrační projekty, jenž byly financovány z 5. Rámcového programu pro vědu a výzkum:

- CIVITAS MIRACLES (Barcelona, Cork, Winchester, Řím)
- CIVITAS TELLUS (Rotterdam, Berlín, Göteborg, Gdyně, Bukurešť)
- CIVITAS VIVALDI (Bristol, Nantes, Brémy, Kaunas, Aalborg)
- CIVITAS TRENDSETTER (Lille, Praha, Graz, Stockholm, Pécs)

V druhém období – CIVITAS II – se v letech 2005-2009 programu zúčastnilo 17 měst, které vytvořily 4 demonstrační projekty, jenž byly financovány ze 6. Rámcového programu pro vědu a výzkum:

- CIVITAS SUCCESS (Preston, La Rochelle, Ploiesti)
- CIVITAS CARAVEL (Ženeva, Kraków, Burgos, Stuttgart)
- CIVITAS MOBILIS (Toulouse, Debrecen, Benátky, Odense, Lublaň)
- CIVITAS SMILE (Norwich, Suceava, Potenza, Malmö, Tallinn)

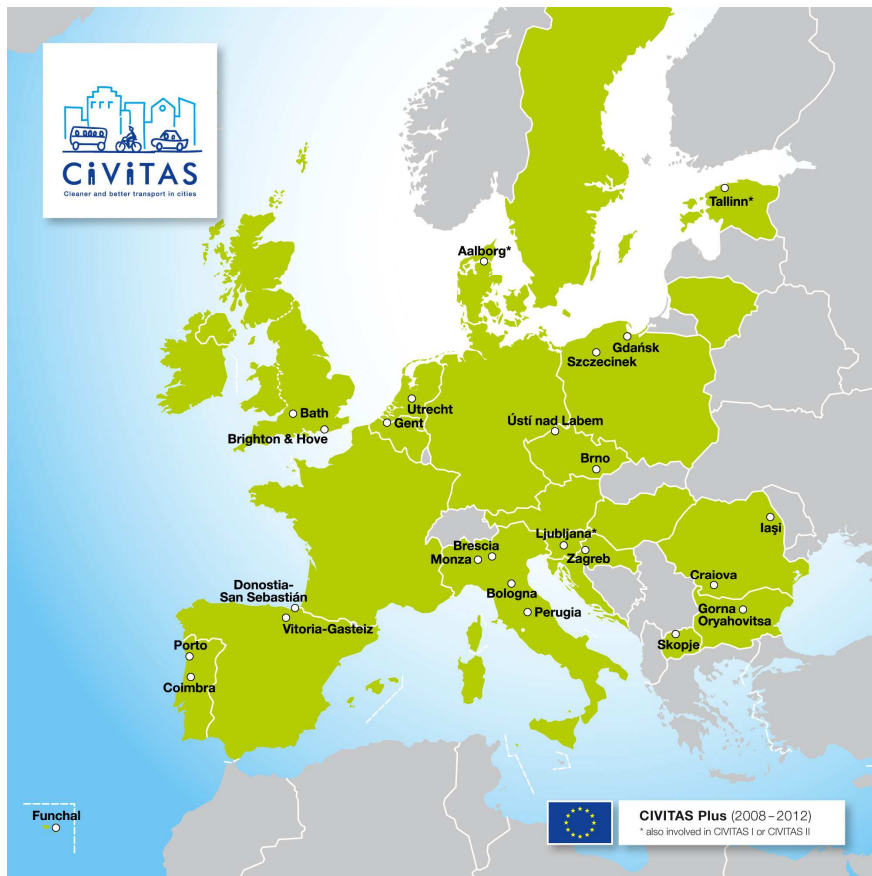
1.2 CIVITAS Plus

Jako CIVITAS Plus je označováno třetí období financování iniciativy CIVITAS, CIVITAS Plus bude probíhat v letech 2008 – 2012. Toto období je financováno ze 7. Rámcového programu pro vědu a výzkum, účastní se jej 26 měst, které vytvořily 5 demonstračních projektů.

Hlavní témata výzvy CIVITAS Plus jsou:

- podpora využívání alternativních paliv a zavádění čistých a energeticky účinných dopravních prostředků do systému městské dopravy,
- zvyšování kvality služeb hromadné dopravy a využívání inovativních, energeticky účinných dopravních prostředků; intermodalita městské hromadné dopravy,
- zavádění strategie řízení poptávky založené na ekonomických ukazatelích poptávky a nástrojích města (např. zónování a územního plánování),
- ovlivňování dopravní chování cestujících a volby dopravních prostředků pomocí dopravního managementu, marketingu, komunikace, vzdělávání a informačních kampaní,
- rozvíjení silniční infrastruktury a vývoj dopravních prostředků bezpečných pro všechny cestující,
- zavádění dopravních služeb podporujících nákup a využívání nových forem energeticky účinnějších vozidel a prosazování životního stylu méně závislého na automobilech,
- podpora energeticky úsporné logistiky a nových koncepcí distribuce zboží,
- zvyšování používání inovativních telematických systémů pro dopravní management a služby cestujícím, zavádění telematických systémů s využitím satelitů GALILEO.

Obrázek 1: Města zapojená v iniciativě CIVITAS Plus

Zdroj: www.civitas.eu

Struktura demonstračních projektů, které byly pro CIVITAS Plus vybrány je následující: jedno z měst plní funkci vedoucího koordinátora, je zodpovědné za komunikaci demonstračního projektu s Evropskou komisí. Další města pak vystupují jako tzv. - „vedoucí města (leading city)“ nebo „učící se města (learning city)“. Vedoucí města musí v projektu zohlednit všechna výše uvedená témata výzvy. Učící se města musí v projektu zohlednit 1 – 4 témata výzvy.

Jednou z podmínek výzvy CIVITAS Plus byla účast minimálně jednoho vedoucího města a jednoho učícího se města z nových členských států Evropské unie.

Každé město má pak jednoho či více lokálních partnerů (univerzity, dopravní instituce, neziskové organizace), kteří jsou také členové konsorcia, ale nepodílí se na celkovém managementu projektu, ale převážně na dílčích aktivitách (opatřeních).

1.2.1 Projekty CIVITAS Plus

Kromě projektu ELAN, který bude podrobně zmíněn dále, budou v rámci 3. období financovány tyto projekty:

- **ARCHIMEDES**

Projekt ARCHIMEDES (Achieving Real Change with Innovative Transport Measures Demonstrating Energy Savings) je koordinován městem Aalborg (Dánsko). Konsorcium projektu se sestává z dalších pěti měst: Brighton (Velká Británie), Iasi (Rumunsko), Monza (Itálie), San Sebastian (Španělsko) and Ústí nad Labem (Česká republika), dohromady je tvoří 16 partnerů. V rámci projektu bude realizováno 83 opatření. Celkový rozpočet projektu ARCHIMEDES je 26.001.794 eur, z toho příspěvek EU činí 15.982.452 eur.

Hlavním cílem projektu ARCHIMEDES je zvýšit dělbu přepravní práce ve prospěch ekologičtějších druhů dopravy, to bude zajištěno poskytnutím bezpečnějšího a pohodlnějšího dopravního servisu ve středně velkých aglomeracích.

- **MIMOSA**

Cíle projektu MIMOSA (Making Innovation in Mobility and Sustainable Actions) jsou: zvýšit kvalitu života v partnerských městech, stimulovat zdravější a ekologičtější životní styl občanů, zlepšit kvalitu ovzduší a omezit dopravní zácpy, zvýšit bezpečnost dopravního provozu. V tomto projektu je kladen zvláštní důraz na informační systémy, veřejnou hromadnou dopravu, energeticky účinné a čisté vozidla, komunikaci a vzdělávání občanů partnerských měst.

Koordinátorem projektu MIMOSA je město Boloň (Itálie). Partnerská města jsou Funchal (Portugalsko), Gdaňsk (Polsko), Tallinn (Estonsko) a Utrecht (Nizozemí). Projekt tvoří 70 opatření. Celkový rozpočet činí 24.481.787 eur, příspěvek EK pak 15.290.809 euro.

- **MODERN**

Cílem projektu MODERN (Mobility, Development and Energy use Reduction) je zvýšit celkovou kvalitu života ve městech pomocí snížení znečištění produkovaného dopravou, implementací energeticky účinných opatření a propagací životního stylu méně závislého na automobilech.

Projektové konsorcium tvoří pět jihoevropských měst, koordinátorem je město Craiova (Rumunsko), dalšími městy jsou Brescia (Itálie), Vitoria-Gasteiz (Španělsko), Coimbra (Portugalsko). Toto konsorcium je tvořeno 25 partnery. Celkový rozpočet na realizaci 49 opatření je 15.008.364 eur, příspěvek EK činí 9.310.450 eur.

- **RENAISSANCE**

Cílem projektu RENAISSANCE (Testing Innovative Strategies for Clean Urban Transport for historic European cities) je vytvořit a demonstrovat rozsáhlé opatření podporující kvalitu života ve městech, mobilitu a dostupnost v historických centrech měst.

Projekt zahrnuje pět měst - Perugia (Itálie) je koordinátorem konsorcia, Bath (Velká Británie), Szczecinek (Polsko), Gorna Orjahovitsa (Bulharsko) a Skopje (Makedonie). Tyto města čelí společnému problému: jsou to historická města s citlivou strukturou a velmi cenným historickým dědictvím, které musí být zachováno. Celkový rozpočet projektu je 24.006.193 eur, příspěvek EK je 14.749.681 eur. V rámci projektu bude realizováno 42 opatření.

- **ELAN**

Projekt ELAN tvoří města Brno (Česká republika), Gent (Belgie), Lublaň (Slovinsko), Porto (Portugalsko) a Záhřeb (Chorvatsko). Cílem projektu je "zapojení a podpora občanů při rozvoji ohleduplných řešení dopravy pro čisté město, zajišťující kvalitní prostředí a zdraví všech obyvatel". Koordinátorem projektu, zodpovědným za komunikaci s Evropskou komisí je město Lublaň, to je také, spolu s městem Gent a Záhřeb tzv. vedoucím městem. Brno a Porto jsou tzv. učícími se městy. Projekt ELAN je tvořen 39 partnery. Celkový rozpočet projektu ELAN je 29 185 139,46 eur, příspěvek EU je 17.841.239 eur.

1.2.2 Podpůrné akce CIVITAS

Podpůrné akce CIVITAS monitorují realizaci, hodnotí dopady opatření, šíří nejlepší příklady. a kladou důraz na kvantifikaci koho nebo čeho?.

- **VANGUARD: Podpůrná akce pro koordinaci a diseminaci**

Role podpůrné akce CIVITAS Plus VANGUARD (Advancing Sustainable Urban Transport in an Enlarged Europe through CIVITAS) jsou následující:

- nalézt cenově příznivé způsoby koordinace šíření znalostí a zkušeností získaných v rámci projektů CIVITAS Plus,
- koordinace vzdělávání a tréninku,
- management vztahů mezi podpůrnou akcí pro diseminaci a projekty.

Celkový cíl VANGUARD je v období 2008 – 2012 demonstrovat, že program CIVITAS Plus a opatření, které v rámci něj města přijala, jsou důvěryhodnými dlouhodobými nástroji pro realizaci politických cílů (environmentálních, dopravních, energetických, sociálních a/nebo ekonomických) k dosažení zdravých, živých a konkurenceschopných měst. VANGUARD je koordinovaná firmou REC (Regional Environmental Center for Central and Eastern Europe),

dále ji tvoří společnosti EUROCITIES, Mobiel 21, POLIS, ICLEI, Senter Novem, FGM-AMOR a MOSTRA.

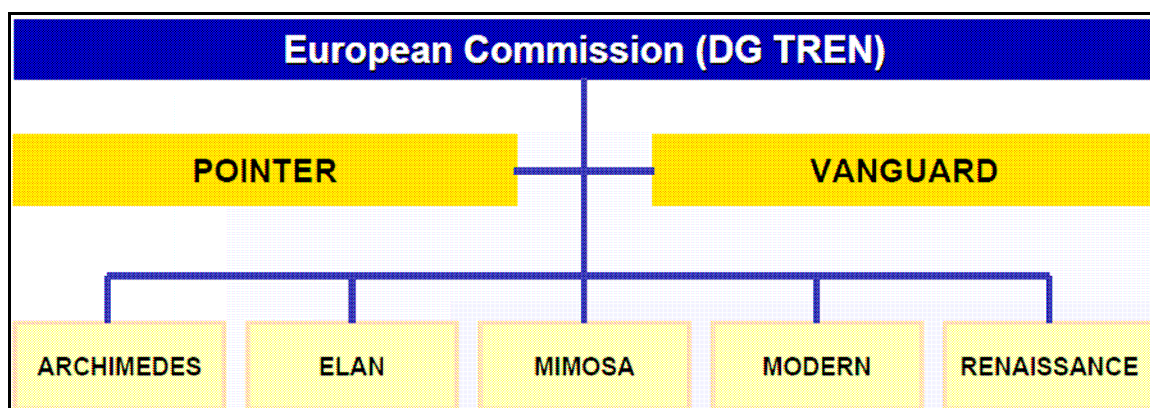
- **POINTER: Podpůrná akce pro monitoring a evaluaci**

Podpůrná akce CIVITAS Plus POINTER je zodpovědná za procesní evaluaci a evaluaci dopadů a monitorování aktivit pěti projektů CIVITAS Plus. POINTER je koordinován firmou TNO – Nederlandse Organisatie voor toegepast-natuurwetenschappelijk onderzoek.

Role POINTERu s ohledem na procesní evaluaci a evaluaci dopadů je následující:

- POINTER je nezbytný pro podchycení, členění a uchování znalostí,
- identifikace nejlepších příkladů, a jejich aplikaci v dalších projektech,
- „cross-site evaluace“ – umožňuje přizpůsobení podobných opatření v rámci projektů,
- hodnocení dopadu integrovaných opatření, extrapolace/up-scaling,
- vytvořit evaluační rámec pro proces realizace opatření i jejich výsledků.

Obrázek 2: Struktura programu CIVITAS Plus

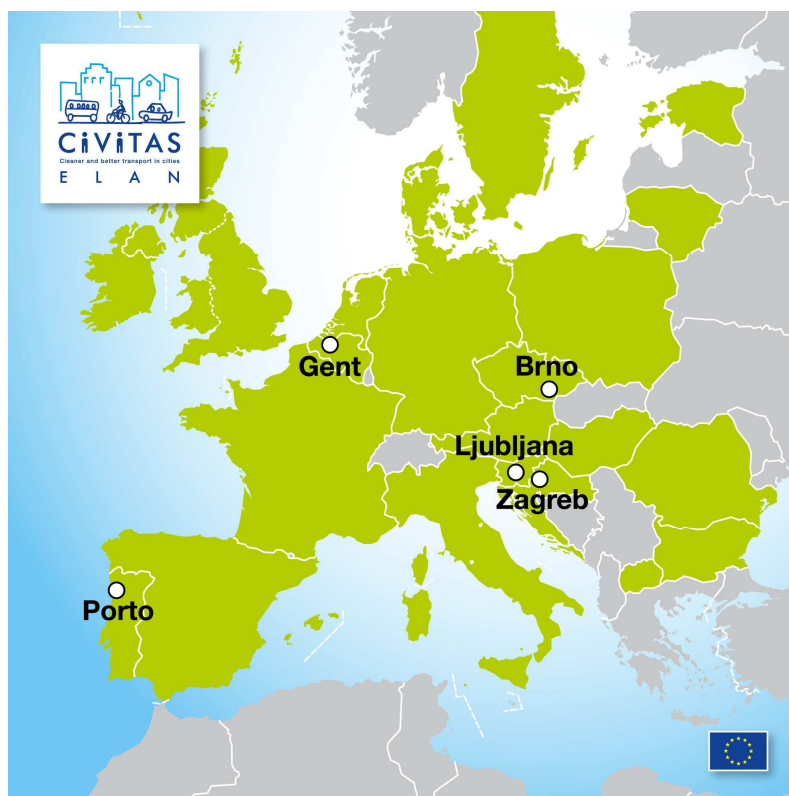

Zdroj: Rupprecht Consult

1.2.3 Projekt CIVITAS ELAN

Jak již bylo uvedeno výše, projekt ELAN tvoří pět měst Brno (Česká republika), Gent (Belgie), Lublaň (Slovinsko), Porto (Portugalsko) a Záhřeb (Chorvatsko).

Obrázek 3: Partnerská města CIVITAS-ELAN

Zdroj: www.civitas.eu

Města zapojená do projektu ELAN chtějí v rámci implementace jednotlivých opatření (mj.) podporovat zapojení občanů do procesu plánování a realizace dopravních řešení ve všech jeho stádiích. Motto projektu ELAN je „zapojení a podpora občanů při rozvoji ohleduplných řešení dopravy pro čisté město, zajišťující kvalitní prostředí a zdraví všech obyvatel“. Proto jsou občané, jejich potřeby a očekávání na prvním místě.

Města projektu CIVITAS ELAN (Brno, Gent, Lublaň, Porto a Záhřeb) mají mnoho společných charakteristik, jsou to:

- středně velká města se silnou identitou, bohatým kulturním dědictvím a kvalitním veřejným prostorem,
- dynamická města, s velkým podílem studentů na populaci, který dodává kreativitu a schopnost odpovědět na budoucí výzvy; města mají v průměru kolem 300.000 obyvatel,
- ve městech řeší realizaci velkých projektů, v různých stádiích přípravy (např. přestavba železniční stanice, staré průmyslové oblasti).

V rámci projektu CIVITAS ELAN bylo připraveno 68 opatření, která byla rozdělena do 8 pracovních balíčků podle tématických okruhů výzvy CIVITAS Plus. Na jejich realizaci se bude podílet téměř 40 partnerů.

1.2.3.1 Projekt CIVITAS ELAN ve městě Brně

Město Brno se projektu CIVITAS ELAN účastní společně s partnerem, Dopravním podnikem města Brna, a.s (DPMB, a.s.).

Během čtyř let bude v rámci projektu CIVITAS ELAN realizováno celkem 6 opatření, 3 realizuje město Brno a 3 opatření DPMB,a.s.. Celkový rozpočet na jejich realizaci činí více než 2.155.000.- euro, z toho připadá na maximální příspěvek EK 1.241.428.- euro.

Opatření jsou zaměřena na podporu veřejné dopravy. Jedním z nich je Integrované centrum mobility - infostánek, kde budou moci obyvatelé i navštěvníci města získat informace o dopravě, plánovat trasy a také nakupovat jízdenky. Součástí bude i samoobslužní jízdenkový automat. Dále proběhnou ve městě Brně série seminářů o plánování intermodální infrastruktury, kterých se zúčastní zástupci partnerských měst i externí odborníci. V rámci projektu CIVITAS ELAN bude také uskutečněn "dialog" s cestujícími, jehož cílem je poznat potřeby a požadavky cestujících. Opatření Dopravního podniku jsou zaměřena na zvyšování kvality služeb městské hromadné dopravy. Optimalizací spotřeby elektrické energie dojde ke snížení spotřeby elektrické energie bez negativních dopadů na cestující. Do jízdenkových automatů bude instalován systém, který bude automaticky dispečinku hlásit poruchu, tímto dojde ke zrychlení oprav a zvýšení komfortu služeb, které jsou cestujícím poskytovány. V rámci projektu CIVITAS budou také představeny nové minibusy, určené pro provoz na specializovaných linkách pro zdravotně postižené.

ZDROJE:

www.civitas.eu

BRAUN, M.; RUPPRECHT, S.; ŠIMONOVIČ, Z. 2009. *ELAN Project Handbook*. CIVITAS ELAN